

OVER DE DWALINGEN VAN DE DRIEËNHEIDSLEER

Eerste boek

Miguel Serveto, *alias* Reves,
een Spanjaard uit Aragón

1531

Noot van de bewerker:

Wat volgt is een nauwkeurige samenvatting van het betoog van Miguel Serveto (= Michel Servet), de zestiende-eeuwse arts die in het calvinistische Genève als martelaar op de brandstapel terecht kwam. Alle Bijbelteksten die de schrijver aanhaalde zijn in hun oorspronkelijke volgorde vermeld, met de conclusies die hij eruit trok. De kritiek van Servet op zijn tijdgenoten en de spot die hij dreef met de beweringen van de middeleeuwse theologen zijn echter weggelaten. Voor lezers uit de een-en-twintigste eeuw zijn zulke uitwijdingen immers niet erg relevant en bovendien nauwelijks te begrijpen. Mijn bewerking is gebaseerd op een Engelse vertaling van het Latijnse origineel ("The Two Treatises of Servetus on the Trinity", Harvard Theological Studies XVI, Harvard University Press, Boston MA, 1932). Verbazingwekkend is het feit dat deze verhandelingen - die blijken te geven van een diepgaande kennis van het Bijbels Hebreeuws, het Nieuwtestamentisch Grieks, de geschriften van de kerkvaders en de scholastici – werden voltooid toen de schrijver nog maar twintig jaar oud was! Het complete betoog bestaat uit zeven boeken. De onderstaande tekst betreft boek één.

Aren van Waarde

OVER JEZUS CHRISTUS, DE ZOON VAN GOD

1. Een concreet mens

“De Christus” is in de Bijbel de aanduiding van *een mens*. Een jongetje dat geboren zou worden en een naam zou krijgen. De engel heeft tegen zijn moeder, Maria, gezegd:

“Zie, u zult zwanger worden en een zoon baren en u zult hem de naam Jezus geven” (Lukas 1:31)

“En toen acht dagen werden vervuld om hem te besnijden, ontving hij de naam Jezus, die door de engel was genoemd voordat hij in de moederschoot was ontvangen” (Lukas 2:21)

Zijn volksgenoten kenden hem als “Jezus”, maar ontkenden dat hij de Messias was. Pilatus zei tegen hen:

“Wie wilt u dat ik u zal loslaten: Barabbas of Jezus die Christus wordt genoemd?... Wat zal ik dan doen met Jezus die Christus wordt genoemd?” (Mattheüs 27:17,22)

Iedereen kende Jezus, de man uit Nazareth, maar over zijn identiteit waren de meningen verdeeld. De Joden waren overeengekomen, dat “als iemand hem als Christus beled, hij uit de synagoge zou worden gebannen” (Johannes 9:22). Velen uit de oversten geloofden wel in hem, maar beleden hem niet als de Christus, “opdat zij niet uit de synagoge werden gebannen” (Johannes 12:42). Paulus “betuigde de Joden dat Jezus de Christus is” (Handelingen 18:5). Apollos “weerlegde de Joden krachtig in het openbaar door uit de Schriften te bewijzen dat Jezus de Christus is” (Handelingen 18:28).

2. Christus betekent “Gezalfde”

Jezus is de “Christus” omdat hij door God werd gezalfd.

“Uw heilige knecht, Jezus, die U hebt gezalfd...” (Handelingen 4:27)

Hij is “dat allerheiligste” waarvan de ziener Daniël zei dat het gezalfd zou worden (Daniël 9:24). De apostel Petrus zei:

“U weet wat er is gebeurd... met Jezus van Nazareth, hoe God hem heeft gezalft met heilige geest en met kracht... want God was met hem” (Handelingen 10:37-38). “Deze is het die door God is aangesteld als rechter van levenden en doden” (Handelingen 10:42). “Laat het hele huis van Israël dan zeker weten, dat God hem zowel tot Heer als tot Christus heeft gemaakt, deze Jezus die u hebt gekruisigd” (Handelingen 2:36). “Wie is de leugenaar dan hij die loochent dat Jezus de Christus is?” (1 Johannes 2:22)

Wie de zalving van Jezus ontkent, is een bedrieger en verdraait de feiten. Maar “ieder die gelooft dat Jezus de Christus is, is uit God geboren” (1 Johannes 5:1).

3. Zoon des mensen betekent “mens”

De Hebreeuwse uitdrukking “zoon des mensen” of “zoon van Adam” betekent: een mens. Dat is ook vanzelfsprekend, want alleen een mens kan maar door God gezalft worden. Zalving is immers een proces dat het lichaam betreft. Omdat koningen “christussen” (d.w.z. gezalften) werden genoemd, daarom heet Jezus DE Christus. Hij is de “Koning van de koningen”. Saul was Gods gezalftde (1 Samuël 12:3), David en zijn nakomelingen waren gezalften van God (2 Samuël 22:51). Zelfs de Perzische koning Cyrus was door God gezalft (Jesaja 45:1). Uit Maria werd “Jezus geboren, die Christus wordt genoemd” (Mattheüs 1:16). Als jongetje van acht dagen oud kreeg hij de naam Jezus (Lukas 1:31) en hij groeide op als ieder menselijk kind:

“En hij, Jezus, begon ongeveer dertig jaar oud te worden, en was, naar men meende, een zoon van Jozef” (Lukas 3:23)

Hij stamde af van koning David.

“Van diens nageslacht heeft God naar de belofte aan Israël een Heiland gebracht” (Handelingen 13:23)

Johannes de Doper zei: “Ik ben de Christus niet” (Johannes 1:20, Handelingen 13:25). Uit dit getuigenis van Johannes blijkt dat de titel Christus verwijst naar een mens. Er waren in de eerste eeuw tallozen die zich voor de Christus uitgaven (Mattheüs 24:23-24). Toen Jezus aan zijn leerlingen vroeg:

“Wie zeggen de mensen dat de Zoon des mensen is?” en erop liet volgen: “Wie zegt u dat ik ben?”, zei Petrus: “U bent de Christus, de Zoon van de levende God” (Mattheüs 16:13-16). Petrus zei niet: “God de Zoon woont in u”, of: “De Christus is in u”, maar hij zei: “U bent de Christus”. Jezus verbood zijn leerlingen bij die gelegenheid om tegen iemand te zeggen dat hij de Christus was (Mattheüs 16:20). Pas na zijn opstanding mochten ze het overal rondbazuinen.

4. De Messias is een mens

Dat DE Christus, DE Gezalfde van God, een mens is wordt overduidelijk geleerd in vele Bijbelteksten. Jezus zei tegen Zijn volksgenoten:

“Nu tracht u mij te doden, een *mens* die de waarheid tot u heeft gesproken” (Johannes 8:40)

Er is

“één middelaar tussen God en mensen, de *mens* Christus Jezus” (1 Timotheüs 2:5)

Petrus zei dat de Christus “een *man*” was

“door God aan u bevestigd door krachten, wonderen en tekenen” (Handelingen 2:22).

Jezus uit Nazareth was “een profeet, een man” (Vulgata: *vir*, in onze vertaling: krachtig) “in werk en woord” (Lukas 24:19). “Na mij komt een *man*” zei Johannes de Doper over de Messias (Johannes 1:30). “Hij was een *man* die het lijden kende” (Jesaja 53:3). “Let op, een *man* met de naam Spruit” (Zacharia 6:12). God zal “het aardrijk in gerechtigheid oordelen door een *man* die Hij daartoe heeft bestemd” (Handelingen 17:31), namelijk de Messias.

“Ik ben hem die jullie zoeken, Jezus uit Nazareth” zei de Heer tegen zijn vijanden (Johannes 18:4-8). “Die ik zal kussen, die is het” had Judas gezegd (Mattheüs 26:48), zodat de soldaten wisten wie ze moesten grijpen. Hij was een mens, geen geest, ook na zijn opstanding:

“Ziet mijn handen en voeten, dat ik het zelf ben; betast mij en ziet, want een geest heeft geen vlees en beenderen, zoals u ziet dat ik heb” (Lukas 24:39) “Deze Jezus heeft God opgewekt, waarvan wij allen getuigen zijn” (Handelingen 2:32). “De God van onze vaders heeft Jezus opgewekt” (Handelingen 5:30).

Een vrouw die met Hem had gesproken zei: “Komt, ziet een *mens* die mij alles heeft gezegd wat ik heb gedaan – is deze niet de Christus?” (Johannes 4:29). “Ik ben het, die met u spreek” had Jezus tegen haar gezegd (Johannes 4:26).

5. Het belang van Christus’ mensheid

De Bijbelse waarheid dat de Messias een mens is, is van groot belang. Onze toekomstige opstanding tot onvergankelijkheid hangt ervan af! De apostel Paulus leert:

“Want als door de overtreding van de ene (mens, Adam) de velen gestorven zijn, veel meer is de genade van God en de gave in genade die door de ene mens Jezus Christus is, overvloedig geweest over de velen” (Romeinen 5:15) “*Want waar de dood is door een mens, is ook de opstanding van de doden door een mens*” (1 Korinthe 15:21)

In deze teksten gaat het niet om de mens in het algemeen, of om een “menselijke natuur”, maar om twee menselijke individuen: Adam en Jezus.

We mogen Christus niet prediken met woorden van menselijke wijsheid (1 Korinthe 2:11) of met “vernuftig verzonnen fabels” (2 Petrus 1:16). De woorden van de Heer zijn *zuivere* woorden (Psalm 12:7). Ze moeten eenvoudig worden *aanvaard* – zonder ze in enig opzicht te wijzigen of te verfraaien. “Niet met uitnemendheid van woorden”, “niet met wijsheid van woorden”, moet er van Christus worden getuigd (1 Korinthe 2:1, 1:17), maar eenvoudig en duidelijk, zoals kleine kinderen worden gekoesterd en onderwezen (1 Thessalonicenzen 2:7). We hoeven op mensen geen indruk te maken, maar behoren “niets te weten dan Jezus Christus, en die gekruisigd” (1 Korinthe 2:2).

6. De grootheid van de Messias

De Messias is door God “gezalfd met vreugdeolie boven zijn metgezellen” (Hebreeën 1:9) – Hij is dus een Israëliet onder de Israëlieten, een mens onder de mensen. Hij is “groter heerlijkheid waard geacht dan Mozes” – niet omdat Hij geen mens zou zijn, maar omdat Mozes een knecht was en Hij een zoon (Hebreeën 3:3-6).

Uit het feit dat de schrijver van de Hebreeënbrief het noodzakelijk vond om te benadrukken dat de Messias méér is dan de engelen (Hebreeën 1:5-14), blijkt ook dat de Messias een mens is. Indien Hij de tweede persoon van de Goddelijke Drieëenheid was, dan was het volstrekt onnodig om te bewijzen dat Hij méér is dan de engelen. De schrijver knoopt aan bij wat David in Psalm 8 had gezegd. De psalmdichter verwonderde zich over de grote heerlijkheid die God de Messias zou geven: dat hoewel Hij Davids nakomeling en dus een mens zou zijn, God alles aan zijn voeten zou onderwerpen (Hebreeën 2:8).

De wonderen die Hij deed zijn opgetekend opdat wij zouden geloven dat: “Jezus is de Christus, de Zoon van God” (Johannes 20:30-31). Niet opdat we zouden geloven dat Jezus ooit op aarde heeft geleefd, maar opdat we zouden geloven dat deze man uit Nazareth door God werd gezalfd en door de enige waarachtige God, de Vader, werd verwekt.

Nicodémus, een lid van het Sanhedrin, zei: “Wij weten dat u van God bent gekomen... want niemand kan deze tekenen doen die U doet” (Johannes 3:2). Deze farizeeër zei niet: “Wij weten dat God de Zoon in u is”, of: “Wij weten dat u een Goddelijke natuur hebt”. Hij beschouwde Jezus als een “Rabbi”, dat wil zeggen: een leraar die door God was gezonden (Johannes 3:2). Dat zei Jezus ook: “De werken die Ik doe, getuigen van mij dat de Vader mij heeft gezonden” (Johannes 5:36).

Uit het feit dat Jezus hem onder de vijgenboom had gezien concludeerde Nathanaël: “U bent de Zoon van God, de koning van Israël” (Johannes 1:48-49). De door God beloofde zoon van David, die op Davids troon zou zitten en die over Israël zou

heersen. De discipelen leidden uit het feit dat Jezus de storm stilde ook af dat Hij de Zoon van God was (Mattheüs 14:33).

Op grond van de wonderen die Hij deed en de woorden die Hij sprak kwam Petrus tot de belijdenis: “U bent de Heilige van God” (Johannes 6:69), “U bent de Christus, de Zoon van de levende God” (Mattheüs 16:16). Wie ontkent dat Jezus de Zoon van God is, ontkent ook dat Hij de Messias is, want de Schrift gebruikt de titels “de Christus” en “de Zoon van God” als synoniemen.

7. Waarom Jezus de Zoon van God wordt genoemd

Jezus is “de Zoon van God” en Hij noemde God zijn Vader omdat God voor Hem de plaats innam van een aardse vader. Tegen zijn moeder had een engel gezegd:

“[De] Heilige Geest zal over u komen en [de] kracht van [de] Allerhoogste zal u overschaduw; daarom ook zal dat Heilige dat geboren zal worden, Gods Zoon worden genoemd” (Lukas 1:35)

Omdat er bij zijn verwekking geen man was betrokken, noemt Daniël hem: “een steen die losraakte zonder dat er een mensenhand aan te pas kwam” (Daniël 2:34). Zijn moeder, Maria, bleek “zwanger te zijn uit [de] heilige Geest” (Mattheüs 1:18). “Wat in haar was verwekt, was uit [de] Heilige Geest” (Mattheüs 1:20).

De engel zei: “Deze zal groot zijn en Zoon van [de] Allerhoogste worden genoemd, en de Heer, God, zal Hem de troon van zijn vader David geven” (Lukas 1:32). Aan de *mens* Jezus de troon van zijn *aardse* voorvader, niet aan de tweede Persoon van de Godheid een troon in Israël (of een troon in de hemel)!

Hij heet: “dat Heilige” (Lukas 1:35) omdat iedere eerstgeborene heilig was voor God en God toebehoorde (Lukas 2:23, vgl. Exodus 13:2,12; 34:19; Numeri 8:17). Zo spraken de apostelen ook over: “Uw heilig kind Jezus” (Handelingen 4:30).

De engel Gabriël beantwoordde de vraag van Maria betreffende het mannelijk zaad (Lukas 1:34). Hij zei niet dat de

kracht van de Allerhoogste Gods Zoon zou worden genoemd, maar dat het menselijk kind dat door die kracht zou worden verwekt zo genoemd zou worden, aangezien Gods kracht de rol zou vervullen van mannelijk zaad.

Er bestaat verband tussen Gods woord en zaad. Wat de Zaaier zaait is het woord (Lukas 8:11). Zoals Christus werd verwekt door het woord van God dat de engel sprak, zo worden ook wij, zegt Petrus, wedergeboren door Gods levend woord (of: het woord van de levende God, volgens de weergave van 1 Petrus 1:23 in de Latijnse Vulgata). Petrus noemt Gods woord "onvergankelijk zaad" en Jakobus zegt: "Hij heeft ons voortgebracht door het woord van de waarheid" (Jakobus 1:18).

Het is onjuist om het Woord een Zoon van God te noemen, want het Woord is volgens 1 Petrus 1:23 "onvergankelijk", terwijl van de Zoon wordt gezegd dat Hij "vlees" is (Johannes 1:14). Pas nadat het Woord vlees was geworden, was de Zoon van God op aarde.

8. De Zoon van God is een mens

Niet alleen uit het gebruik van de naam "Gezalfde", maar ook uit het woord "Zoon" blijkt dat de Christus een mens is. Geboren-worden is immers, net als gezalfd-worden, een zaak van het vlees. Het hulpeloze kind dat Jozef moest redden door het naar Egypte te brengen, was de Zoon van God. God heeft "zijn Zoon uit Egypte geroepen" (Mattheüs 2:15).

In de Bijbel wordt keer op keer gezegd dat de Messias een man is die geen menselijke vader maar God als Vader heeft. "Geboren", "verwekt" of "gegenereerd" wijzen op hetzelfde feit. De Schriften spreken helder en eenvoudig over de "eniggeboren Zoon van God", de unieke zoon die door God zelf op aarde werd verwekt en die uit een maagd is geboren.

De HERE heeft ooit tegen Johannes de Doper gezegd: "Op wie (d.w.z. op welke persoon uit uw gehoor) u de Geest zult zien neerdalen en op hem blijven, die is het die met heilige geest doopt" (Johannes 1:33-34). Over deze man die zich door Johannes liet dopen zei de stem uit de hemel: "Deze is mijn

geliefde Zoon” (Mattheüs 3:17), “U bent mijn geliefde Zoon” (Lukas 3:12).

Toen eens aan Jezus werd gevraagd: “Wie is Hij, wie is deze Zoon?” toen antwoordde hij: “U hebt hem niet alleen gezien, maar hij die met u spreekt, die is het” (Johannes 9:36-37).

Van de beklagenswaardige die aan het kruis hing zei de centurion die bij de kruisiging aanwezig was: “Waarlijk, deze was Gods Zoon!” (Mattheüs 27:54). Gods Zoon was dus een mens, die je aan een hout kon zien hangen en die je daar de laatste adem kon zien uitblazen.

Van diezelfde mens die na drie dagen door God werd opgewekt predikte Paulus in de synagogen dat Hij de Zoon van God is (Handelingen 9:20). Toen de hogepriester Hem vroeg: “Bent u de Christus, de Zoon van de Gezegende?” antwoordde Hij: “Ik ben het” (Markus 14:61). “U zegt dat Ik het ben” (Lukas 22:70). “Ik geloof dat U (mijn gast van vandaag) de Christus bent, de Zoon van God” heeft Martha eens tegen Hem gezegd (Johannes 11:27).

9. Zoon en zonen

Tussen het zoonschap van Christus en het zoonschap van ons bestaat er een belangrijk onderscheid. Wij die geloven, de vrouwen zowel als de mannen, zijn “zonen” dankzij de genade die Christus ons heeft geschonken. Hij die ons tot zonen heeft gemaakt, is zoon in een veel hogere betekenis van dat woord. De Schrift gebruikt in verband met Christus altijd een bepaald lidwoord: “Deze is DE zoon van God” (Johannes 1:34). Hij is niet maar: “*een* zoon” zoals wij, maar: “*de* zoon” op een bijzondere en unieke manier.

Wij werden niet als zonen van God geboren, maar werden tot zonen gesteld door middel van adoptie (Galaten 3:26, Johannes 1:12, Romeinen 8:15, Efeze 1:5). Hij werd negen maanden vóór zijn geboorte in letterlijke zin verwekt door de Vader, zoals aardse vaders in letterlijke zin de oorsprong van hun kinderen zijn. Daarom wordt Hij niet maar “een zoon” of “zoon” van God genoemd, maar “Gods eigen zoon” (Romeinen

8:32). En God is “de Vader van onze Heer Jezus Christus” (Romeinen 15:6).

“Zou Ik, die anderen doe voortbrengen, zelf onvruchtbaar zijn?, spreekt de HEER” (Jesaja 66:9, Vulgata). Integendeel: God wordt juist Vader genoemd omdat “elke familie (d.w.z. elk vaderschap) in hemelen en op aarde naar Hem genoemd is” (Efeze 3:16). God is niet minder maar juist méér vader dan mensen, omdat Hij in en bij het verwekken van alle anderen is betrokken. En de Schepper verwekte de Messias niet alleen, maar deed zijn eigen volheid in Hem wonen (Kolossenzen 2:9), zodat de Zoon in alle opzichten het karakter van zijn Vader vertoont. Dus is de Messias in diepere en hogere zin Gods zoon dan anderen.

10. De Messias is God – maar wat betekent dat?

Het is waar, en het mag gezegd worden, dat de Messias God is, want wanneer God verschijnt dan zien we Christus. De Messias is het Beeld van Hem. Zoals de apostel Paulus opmerkt: “Hij was in de gestalte van God” (Filippenzen 2:6). Naar het vlees is Hij mens, en naar de geest is Hij God, want: “wat uit de Geest geboren is, is geest” (Johannes 3:16) en: “God is een geest” (Johannes 4:24). De profeet Jesaja had over zijn geboorte al aangekondigd:

“Een kind is ons geboren, een zoon is ons gegeven... zijn naam zal worden genoemd... machtig God” (Jesaja 9:6).

Zowel de naam als de macht van God worden in deze tekst toegeschreven aan het kind dat geboren zou worden. “Aan Hem is gegeven alle macht in hemel en op aarde” (Mattheüs 18:18). Thomas noemde Hem: “mijn heer en mijn God” (Johannes 20:28). Paulus noemde de Messias: “God over alles, gezegend tot in eeuwigheid” (Romeinen 9:5). Hij werd verhoogd opdat Hij zou ontvangen “de naam boven alle naam” (Filippenzen 2:9). Hij is evenals Mozes een middelaar, geen aardse maar de middelaar uit de hemel.

Toch is de Messias geen chimaera met een Goddelijke en een menselijke natuur. Hij is een mens. In ons spreken over Hem moeten we geen kunstig bedachte filosofieën, maar de

“uitspraken van God” (1 Petrus 4:11) laten klinken. “Mens zijn” is niet hetzelfde als “een menselijke natuur bezitten” (terwijl je in feite een gedrocht met twee naturen bent). Zulke sofistischerijen zijn in de Bijbel niet te vinden. Kan van de tweede Persoon van de Godheid gezegd worden dat God hem heeft “gezalfd met heilige geest en met kracht”? (Handelingen 10:38). En zou de tweede Persoon van de Drieëenheid kunnen zeggen: “Alles is Mij overgegeven door mijn Vader”? (Mattheüs 11:27). Zou de Vader van de tweede Persoon van de Drieëenheid kunnen zeggen: “Zie, mijn knecht, die Ik heb verkoren, mijn geliefde in wie mijn ziel welbehagen gevonden heeft, Ik zal mijn geest op hem leggen”? (Mattheüs 12:18, zie Jesaja 42:1).

In zulke Bijbelwoorden gaat het natuurlijk niet om een hypothetische tweede Persoon, maar om de mens Jezus, de man uit Nazareth. Laten we de *echte* Messias belijden, en geen uitvinding van de Griekse filosofen!

God kan de volheid van zijn Godheid delen met een *mens* (Kolossenzen 2:9), en aan die mens de naam boven alle naam geven (Filippenzen 2:9). Mozes werd voor de farao al tot “god” gemaakt (Exodus 7:1). In veel diepere zin is de Messias God, Heer en Meester van ons allen geworden. Omdat God in ongekende mate in Hem is en omdat wij door Hem de Vader als Verzoener leren kennen, wordt Hij Immanuël genoemd, dat is: “God met ons” (Mattheüs 1:23).

Sterker nog, de Messias wordt zelfs “*EI*” genoemd (Jesaja 9:6). Als ons het voorrecht is gegeven dat wij “zonen van God” mogen heten (1 Johannes 3:1, Johannes 1:12), dan geniet Christus een nog veel groter voorrecht: om niet alleen “DE Zoon van God” te heten, maar ook om “onze God” te mogen zijn.

“Het Lam dat geslacht is, is waard te ontvangen de kracht en rijkdom en wijsheid en sterkte en eer en heerlijkheid en lof” (Openbaring 5:12)

Alle eigenschappen die God met een mens kan delen zijn in Hem te vinden. In de verwekking van de Zoon gaf de mensheid niets aan God maar God gaf alles aan de mensheid. God nam

beslist “geen menselijke natuur aan” (alsof Hij iets moest krijgen dat Hij voordien niet bezat !).

In ons spreken behoren wij de apostelen na te volgen: “Houd tot voorbeeld de gezonde woorden die je van mij gehoord hebt” (2 Timotheüs 1:13): “Als iemand spreekt, laten het zijn als uitspraken van God” (1 Petrus 4:11). “Als iemand een andere leer brengt en zich niet voegt naar de gezonde woorden van onze Heer Jezus Christus en de leer die overeenkomstig de godsvrucht is, die is opgeblazen en weet niets” (1 Timotheüs 6:3-4). Dat is de mening van de Bijbel over al onze menselijke leerstellingen en filosofieën!

11. Er is één God

Hoewel de Messias in de Bijbel “God” wordt genoemd, is er toch maar één God. Toen de Farizeeën Jezus verweten dat hij, een mens, zichzelf God had gemaakt, gaf hij hun ten antwoord dat de HERE zelf tegen mensen heeft gezegd: “U bent goden” (Johannes 10:34). In Johannes 10 maakt Christus duidelijk dat Hij niet in absolute zin de Ene God is, maar Diens verschijning of Zijn Beeld – niet God in essentie maar in genade. Op dezelfde manier waarop de profeten mensen aanduiden als goden, op die manier schreef Hij ook aan zichzelf goddelijkheid toe. Hij zei:

“Als Hij hen goden noemt tot wie het woord van God kwam... zegt u van Hem die de Vader heeft geheiligd en in de wereld gezonden: U lastert, omdat Ik gezegd heb: Ik ben Gods Zoon?”.

Als Israëlieten in de Psalmen goden worden genoemd, hoeveel te meer zal de Zoon des mensen, die de Vader heeft geheiligd, dan niet alleen Zoon maar ook God kunnen worden genoemd. Deze positie werd hem *gegeven*, als een voorrecht, aangezien de Vader Hem heiligde. Hij werd gezalfd vanwege Gods genade, werd verhoogd omdat Hij zich had vernederd, en werd gesteld boven zijn volksgenoten (Johannes 10:36, Filippenzen 2:8-9, Hebréeën 1:9). Hem werd “de naam boven alle naam” gegeven, d.w.z. de Godsnaam (Filippenzen 2:9). Hij ontving van zijn Vader eer en heerlijkheid (2 Petrus 1:17).

Alléén de Vader is God in absolute zin. Want de Bijbel spreekt over “God en Christus”, of: “Christus en God”. Christus wordt in de Schriften beschouwd als iemand die van de Ene God is onderscheiden. Daarom spreekt de Schrift ook van “de God en Vader van Jezus Christus” (2 Korinthe 11:31, Romeinen 15:6).

Christus verhoudt zich tot God als een zoon tot zijn Vader. De Bijbel spreekt over “de Christus van God” (Lukas 9:20) en “de God van onze Heer Jezus Christus” (Efeze 1:3), bovendien zegt zij: “het hoofd van Christus is God” (1 Korinthe 11:3). En Christus riep aan het kruis uit: “Mijn God, mijn God” (Mattheüs 27:46). In de Bijbel wordt de Vader “God” genoemd en de Messias “Heer” of “Meester”.

Jezus bad: “...opdat zij U kennen, de enige waarachtige God, en Hem die U hebt gezonden, Jezus Christus” (Johannes 17:3). Uit dit gebed blijkt dat de Messias niet “de enige waarachtige God” is, maar van de Ene is onderscheiden.

Johannes spreekt over Christus in onderscheid van afgoden, en van hen die ten onrechte goden worden genoemd (1 Johannes 5:21). Alléén de Vader kan maar worden aangeduid als “de onzichtbare God” (Kolossenzen 1:15, 1 Timotheüs 1:17). Christus heeft, toen Hij “goed” werd genoemd, de kwestie van goedheid overgelaten aan de Vader (Mattheüs 19:17). Hij zei: “De Vader is groter dan ik” (Johannes 14:28).

Wanneer van Christus wordt gezegd dat Hij *Elohim* is, dan betekent dit dat Hij onze heer, rechter en koning is geworden, aangezien de Vader Hem het koningschap, het hele oordeel en alle macht in handen heeft gegeven. Dat bedoelde Thomas ook toen hij zei: “Mijn Here en mijn God” (Johannes 20:28), en hierop doelde de profeet Jesaja toen die opmerkte: “Hij zal machtig God worden genoemd” (Jesaja 9:6).

12. God kan een mens oneindig verheffen

De Schepper kan een mens méér verheffen dan in woorden valt uit te drukken. Hij kan een mens aan Zijn rechterhand plaatsen, boven alle hemellingen! Thomas noemde de opgestane Christus niet *JHVH*, maar *Elohim* en *adoni*. De schrijver van de brief aan de Hebreeëen ontleende zijn bewijs

dat de Christus méér is dan de engelen en de *elohim* vooral aan het feit dat er geschreven staat: “Uw troon is tot in alle eeuwigheid” (Hebreeën 1:8). Want engelen kunnen ook *elohim* worden genoemd (Zie Psalm 97:7=Hebreeën 1:6 en Psalm 8:5=Hebreeën 2:7). De schepselen die Petrus aanduidt als engelen worden in het boek Genesis *elohim* of zonen van *elohim* genoemd (Genesis 6:2,4; vgl. 2 Petrus 2:4). Engelen in de hemel zijn “zonen van *Elohim*” (Job 1:6, 38:7). Zowel engelen als machtige mensen (gebieders, of beschikkings) heten in de Tenach *elohim* (Psalm 89:6, Job 41:25).

Als er van Christus wordt gezegd dat Hij “een weinig, of een korte tijd, minder gemaakt is dan de engelen” (Hebreeën 2:9), dan heeft dit betrekking op het feit dat Hij aan de kwelling van de dood werd onderworpen, ten slotte al zijn heerlijkheid aflegde en een smadelijke dood stierf aan het kruis.

Wanneer de apostelen iets groots of ontzagwekkends willen afschilderen, dan noemen ze dat iets “van engelen”. Te denken valt bijvoorbeeld aan de volgende uitdrukkingen:

“Als ik in de talen van de mensen en van de engelen spreek” (1 Korinthe 13:1)

“Weet u niet, dat wij engelen zullen oordelen?” (dat wil zeggen: wezens die groter en machtiger zijn dan wij, 1 Korinthe 6:3)

“spijze van engelen” (d.w.z. prachtig voedsel, Psalm 78:25 in de Vulgata)

“ten aanschouwen van de heilige engelen” (d.w.z. van vorsten uit de onzichtbare wereld, Openbaring 19:10 en Psalm 138:1 in de Vulgata).

Judas spreekt over engelen die hun oorspronkelijke verheven staat hebben verlaten en als beesten over de aarde zijn gaan zwerven (Judas:6). Kaïn (wiens nakomelingen door de Hebreeën worden aangeduid als “de grote demonen”) was een zwerver op de aarde (Genesis 4:14) .

Aangezien aardse machthebbers en engelen in de Hebreeuwse Bijbel *elohim* worden genoemd en aangezien de Messias méér

is dan de engelen is de aanduiding *elohim* meer op Hem van toepassing dan op hen.

13. God en goden

Om de Ene God te onderscheiden van anderen die goden worden genoemd, spreekt de Schrift van “de God van de ganse aarde”, “een God, groot, vreselijk, machtig, wonderlijk en gezegend boven allen” (Genesis 18:25, Deuteronomium 10:17, Psalm 68:35, Romeinen 9:5). Het Hebreeuws kent meerdere woorden voor “God”, maar de Grieken kenden alleen maar het woord *theos*. In de Griekse taal is het daarom moeilijker om het onderscheid tussen God en goden aan te geven.

De apostel Paulus schreef:

“Al zijn er ook die goden genoemd worden, hetzij in [de] hemel, hetzij op aarde (zoals er vele goden en vele heren zijn) dan is er toch voor ons maar één God, de Vader, uit wie alle dingen zijn, en wij voor Hem, en één Heer, Jezus Christus, door wie alle dingen zijn en wij door Hem” (1 Korinthe 8:6).

Hoewel Christus in zekere zin God is zijn er dus toch geen twee goden, want alleen de Vader is God in absolute zin. Christus is één met de Vader, en de Vader heeft een bepaalde vorm van goddelijkheid aan Hem *geschonken*.

14. Uit de hemel neergedaald, in de wereld gezonden

Indien iemand vraagt: “Van de Christus wordt toch gezegd dat Hij uit de hemel is neergedaald, en door de Vader in de wereld is gezonden? Hoe is dat mogelijk als Hij slechts een mens is?”, laten we ons dan niet even hardleers tonen als de Farizeeën. We moeten beseffen dat deze woorden “geest en leven” zijn (Johannes 6:42, 62-63). Christus sprak over zichzelf en niet over de tweede Persoon van de Goddelijke Drieëenheid toen Hij opmerkte: “Ik ben uit de hemel nedergedaald (Johannes 6:38). Wat uit de hemel neerdaalt is het woord van God (Wijsheid 18:15).

Volgens de evangeliën heeft de Messias een uitleg van zijn eigen woorden gegeven. Het brood dat uit de hemel komt (Deuteronomium 8:3, Mattheüs 4:4) is het woord van God waarbij de mens leeft en niet bij letterlijk brood alléén. En dat woord of dat brood is Christus: zijn vlees of zijn lichaam (Johannes 6:53-56). In de geest van God was Christus er al vóór de tijden der eeuwen en daarom vertoefde Hij toen in de hemel. Zo (in de Geest) is Hij ook met ons tot aan de voleinding van de eeuw (Mattheüs 28:20). Hij was “uit de hemel” (1 Korinthe 15:47) omdat zijn woorden hemels waren. Zo was ook de doop van Johannes “uit de hemel” (Mattheüs 21:25, Markus 11:30, Lukas 20:4).

Als een menselijke prediker werd Hij door de Vader in de wereld gezonden, net als Johannes de Doper (Johannes 1:6) en Mozes en de profeten (Mattheüs 23:34, Lukas 11:49). Over de apostelen zei Jezus eens tegen zijn Vader: “Zoals U Mij in de wereld hebt gezonden, heb ook Ik hen in de wereld gezonden” (Johannes 17:18). Tegen zijn discipelen zei Hij: “Zoals de Vader Mij heeft gezonden, zend ook Ik u” (Johannes 20:21). Er bestaat overeenkomst tussen de zending van de Messias en de zending van zijn apostelen. De apostelen waren predikers van Gods waarheid, en dat was Jezus in nog veel sterkere mate.

Het is een ernstige dwaling om te veronderstellen dat de tweede Persoon van de Drieëenheid door de Vader in de wereld werd gezonden. “In de wereld gezonden” wijst niet op de nederdaling van een hemelwezen, maar heeft betrekking op de mens Jezus Christus. Hetzelfde is van toepassing op teksten waar wordt gezegd dat de Messias “in de wereld kwam”, want ieder mens komt in de wereld (Johannes 1:9, Vulgata). Wie in de wereld komt is de messiaanse koning. Van Hem wordt immers gezegd:

“Gezegend Hij die komt, de Koning, in de naam van de Heer” (Lukas 19:38).

Van alle mensen die door de Geest van God worden geleid kan worden gezegd dat zij “niet van de wereld zijn” (Johannes 17:14). Zulke mensen komen in de wereld, in de “aardse tent” of in “het vlees” als een kledingstuk. De apostel Petrus wist dat het “afleggen van zijn tent” nabij was (2 Petrus 1:13-14). Wie door

de Geest van God spreekt is niet van de wereld maar van boven.

15. God gelijk

Paulus schrijft dat Christus “het geen roof heeft geacht God gelijk te zijn” (Filippenzen 2:6). Deze woorden worden op verschillende manieren uitgelegd. Maar Paulus spreekt eenvoudig over de mens Christus Jezus. Hij houdt ons de Messias voor als toonbeeld van bescheidenheid en nederigheid.

Wat met “Gode gelijk zijn” wordt bedoeld, kunnen we opmaken uit de evangeliën. De Farizeeën verweten Jezus dat Hij zichzelf aan God gelijk had gemaakt. In zijn antwoord ontkende Hij dit niet maar zei:

“Want alles wat Die [de Vader] doet, dat doet ook de Zoon evenzo” (Johannes 5:19).

Zoals de Vader doden opwekt, gestorvenen het leven geeft, blinden het gezicht, doven doet horen, verlamden doet lopen en bezetenen bevrijdt, zo doet de Zoon dit ook. En de Vader heeft het oordeel aan de Zoon gegeven opdat allen de Zoon eren zoals zij de Vader eren (Johannes 5:19-23, Mattheüs 11:5). Hieruit blijkt hoe Christus “God gelijk” werd gemaakt. Alles wat de Vader heeft is het Zijne (Mattheüs 11:27, Johannes 3:34, 13:3). De *morphe*, dat is de aanblik, van de Godheid straalde van Hem uit toen Hij Zijn wonderen verrichtte. Dat is wat Paulus bedoelt als hij zegt dat Christus “in de gestalte van God was” (Filippenzen 2:6).

De apostel wijst op de nederigheid van Christus als hét model voor alle menselijke nederigheid: Met hoe groter volmacht de Messias werd bekleed, des te groter was ook Zijn nederigheid, des te meer onderschikte en vernederde Hij zich. Er zijn op aarde veel goede mensen die, wanneer ze tot aanzien komen of macht krijgen, zich ontpoppen als tirannen. Maar Christus achtte het geen roof om God gelijk te zijn. Hij *was* God gelijk, maar maakte daar geen misbruik van. Hij aanvaardde de roof niet toen men Hem met geweld wilde wegvoeren om Hem koning te maken (Johannes 6:15), want Hij wenste dat Zijn

koninkrijk niet van deze wereld zou zijn (Johannes 18:36). Hij beschouwde het niet als roof om zich door twaalf legioenen engelen te laten verdedigen (Mattheüs 26:53) maar gaf er de voorkeur aan om te lijden.

De gelijkheid die Hij bezat toen Hij in de gestalte van God was houdt in dat Hij dezelfde macht als God bezat, aangezien God Hem met Zijn eigen macht had bekleed (Johannes 5:26-27). Vanwege de volmacht die Hij ontving was Hij Goddelijk, hoewel Hij vanwege Zijn vlees mens was. Alles wat de Vader bezit is het Zijne (Johannes 3:35, 13:3). Alles wat het woord van God tot stand brengt wordt door Hem gedaan want Hij is het woord van God (Johannes 1:1,3).

Paulus sprak over een gelijkheid in *kracht*, want “de Zoon des mensen zou zitten aan de rechterhand van de kracht van God” (Lukas 22:69). En Stefanus zag Hem staan aan Gods rechterhand (Handelingen 7:55-56). Deze verhoging tot Gods rechterhand verkondigt Paulus door te zeggen dat Christus (niet de “goddelijke natuur van Christus”!) is gezet “boven alle overheid, gezag, kracht en heerschappij en elke naam die genoemd wordt, niet alleen in deze, maar ook in de toekomstige eeuw” (Efeze 1:21). Hij voegt daaraan toe dat God “alles aan Zijn voeten heeft onderworpen en Hem als hoofd over alles heeft gegeven aan de gemeente” (Efeze 1:22-23).

Gelijkheid van de Messias en God waar het hun macht betreft, wordt ook onderwezen in het boek Daniël: “Hem werden macht, eer en het koningschap gegeven en alle volken en naties... dienden Hem” (Daniël 7:13-14). “Ik zal Hem toestaan Mij te naderen, wie zou dat zelf wagen?” zegt de HERE bij monde van Jeremia over de messiaanse koning (Jeremia 30:21).

Paulus zei niet dat er twee Personen zijn en één natuur, of dat de tweede Persoon van hetzelfde wezen is als de eerste. Hij zei dat Christus *Jezus* in de gestalte van God en God gelijk was (Filippenzen 2:5-7). Wie begrijpt niet dat het woord “geacht” in de uitdrukking “geen roof geacht” betrekking heeft op een mens? Wie beseft niet dat het Godslastering zou zijn om in verband met Personen van de Godheid over “roof” te spreken? Hoe zou Paulus ooit over de tweede Persoon van de

Drieëenheid hebben kunnen zeggen dat die “in de gestalte van God was”? De tweede Persoon is volgens de kerkleer immers “van hetzelfde wezen als de Vader?”. Hoe zou de tweede Persoon van de Drieëenheid ooit kunnen zeggen: “De Vader is groter dan Ik”? Hoe zou van de tweede Persoon gezegd kunnen worden dat God Hem “uitermate heeft verhoogd”? Het woord *isa* (gelijk) heeft niet betrekking op de natuur of het wezen van de Messias, maar op zijn positie. Hij kon zich qua volmacht “God gelijk” noemen, aangezien Hij alles kon doen wat de Vader doet (Mattheüs 11:27, Johannes 3:35, 5:19, 13:3).

Het zou “roof” zijn geweest als Hij zich had afgewend van het werk dat de Vader Hem had opgedragen, of als Hij voor zichzelf een koninklijke heerschappij over de wereld had gegrepen. Dát is de betekenis van het woord *harpagmos*. Christus liet zien dat de door Paulus bedoelde “gelijkheid” werkelijk in Hem was, maar Hij gebruikte deze gelijkheid niet als een tiran of een geweldenaar, bij wijze van roof, maar gedroeg zich nederig, als een slaaf, en bleef gehoorzaam, zelfs tot de dood. Het woord *morphe* wordt in Filippenzen 2 door Paulus zowel in verband met “God” als met “slaaf” gebruikt. De apostel doet dit doelbewust, om de nederigheid van de Messias te benadrukken. “Uiterlijk als een mens bevonden” heeft betrekking op de keuze van Jezus om vrijwillig zwak te zijn en naar het kruis te gaan. Toen Christus naar het kruis ging, gedroeg Hij zich volgens het woord van Simson: “Dan zal ik zwak zijn zoals de mensen” (Richteren 16:7).

Uit Psalm 110:1 menen sommigen een eenheid van wezen te mogen afleiden tussen God en de Messias. Er staat immers: “De HEER spreekt tegen mijn heer” (Psalm 110:1). Maar *JHVH* spreekt hier tegen *adon*. In de Hebreeuwse tekst van dit lied worden voor “heer” twee verschillende woorden gebruikt. Deze psalm is vervuld in de hemelvaart van de uit de doden opgewekte Christus (Hebreeën 10:12).

Kort samengevat: Alle Schriften, van begin tot eind, hebben betrekking op de mens Jezus Christus, en in al de Schriften is die unieke mens aan het woord.

OVER DE HEILIGE GEEST

16. Heilige Geest of heilige geest?

Volgens de theologen is er behalve de Vader en de Zoon nog een derde Persoon, onderscheiden van de beide anderen: de Heilige Geest. Zo komen ze tot het denkbeeld van een Drieëenheid: één natuur en drie personen. Drie personen die allemaal God zijn worden ons voorgehouden onder de naam van de Ene. Het koninkrijk der hemelen weet hiervan niets.

In de Bijbel wordt de uitdrukking “heilige geest” in meer dan één betekenis gebruikt. Het kan soms betrekking hebben op God, dan weer op een engel, of op een geest in de mens: een mentale impuls, inblazing of adem. Bij de Hebreëen betekent *ruach* niets anders dan “adem” of “ademhaling” die kan worden opgevat als “wind” of “geest” (tussen die beiden wordt geen onderscheid gemaakt). Bij de Grieken is *pneuma* de aanduiding van iedere geest of mentale impuls. Dat een adem of geest “heilig” wordt genoemd is niet vreemd want elke werking van het verstand die erop gericht is om Gods openbaring te verstaan of die aan God is gewijd kan heilig worden genoemd. “Niemand kan zeggen: Here Jezus, dan door heilige geest” (1 Korinthe 12:3, merk op dat het bepaald lidwoord voor geest in de grondtekst ontbreekt).

17. Eén, maar hoe?

Dat meerdere personen één “natuur” kunnen hebben of van hetzelfde “wezen” kunnen zijn, werd door Augustinus betoogd op grond van de volgende tekst:

“Ik en de Vader zijn één” (Johannes 10:30)

Jezus gebruikte het woord “één” in combinatie met de werkwoordsvorm “zijn”. Twee personen kunnen dus qua natuur één zijn. Aldus Augustinus.

Maar in de oorspronkelijke tekst is het woord één niet mannelijk (zoals verwacht mocht worden indien het betrekking had op één wezen of één natuur), maar onzijdig.

Het gaat in het evangelie niet om een absolute eenheid maar om een eenheid van geest, een harmonie in streven, een zelfde volmacht, een gerichtheid op hetzelfde doel.

Dat het hierom gaat, en dat het woord één niet betrekking heeft op een absolute eenheid, blijkt uit de manier waarop de Heer hetzelfde woord in andere gevallen gebruikt. Hij bad bijvoorbeeld voor Zijn discipelen:

“opdat zij allen één zijn, zoals U, Vader, in Mij en Ik in U, opdat ook zij in Ons zijn” (Johannes 17:21-22), en:

“opdat zij één zijn zoals wij één zijn, Ik in hen en U in Mij, opdat zij volmaakt zijn tot één” (Johannes 17:23)

Natuurlijk betekent dit niet dat Jezus vroeg of Zijn discipelen Personen mochten worden van de Godheid, en hetzelfde wezen mochten ontvangen als de Vader. Hij vroeg of Zijn leerlingen één van geest mochten worden, zowel onderling als met Hem en zijn Vader, door de “eenheid van de geest te bewaren in de band van de vrede” (Efeze 4:3). De HEER heeft immers beloofd:

“Ik zal hen één van hart en één van zin maken” (Jeremia 32:39)

En van de gemeente in Jeruzalem wordt gezegd:

“De menigte van hen die geloofden, was één van hart en één van ziel” (Handelingen 4:32).

Vanwege ons gezamenlijk geloof zegt Paulus: “U bent allen één in Christus Jezus” (Galaten 3:28), en: “Wie de Heer aanhangt, is één geest met Hem” (1 Korinthe 6:17). Wanneer er gezegd wordt dat man en vrouw één zijn (Mattheüs 19:6), dan trekt niemand daaruit de conclusie dat ze dezelfde natuur hebben (en terecht!).

Toen Christus opmerkte dat Hij één was met de Vader, wilde Hij aantonen dat niemand Zijn schapen uit Zijn hand kan rukken, aangezien de Vader die aan Hem heeft gegeven. De eenheid waarover Jezus sprak hield in dat de Vader Hem zijn eigen macht had gegeven zodat Hij de schapen in opdracht van zijn Vader kon bewaren.

18. De Een in de Ander

Uit het feit dat Jezus opmerkt: “De Vader is in Mij, en Ik in de Vader” (Johannes 14:11) kan geen wezenseenheid of eenheid van natuur tussen twee Goddelijke Personen worden afgeleid, want in hetzelfde tekstgedeelte zegt de Heer:

“Ik in mijn Vader... en *u in Mij en Ik in u*” (Johannes 14:20)

De apostelen worden toch niet opgenomen in de Godheid? In het volgende hoofdstuk van het evangelie legt Jezus Zijn uitspraak uit door op te merken dat Hij in ons is wanneer we Zijn woord bewaren (Johannes 14:23, 15:7). Hijzelf is “in de Vader” omdat Hij diens geboden bewaart en Hem liefheeft (Johannes 15:10). Op andere plaatsen trekt Hij uit het feit dat Hij de werken van de Vader doet de conclusie, dat Hij “in de Vader is” (Johannes 14:11, 10:38).

Wij moeten van Jezus’ woorden geen andere uitleg geven dan Hij er zelf van gegeven heeft. De eenheid waarover Jezus spreekt is een eenheid in liefde, want Hij heeft gezegd:

“opdat zij allen één zijn... opdat de liefde waarmee U Mij hebt liefgehad, in hen is, en Ik in hen” (Johannes 17:21,26)

Christus blijft in ons en wij in Hem (Johannes 6:56). Hij woont door het geloof in onze harten (Efeze 3:17). Wie het woord aangaande de Messias en de geboden van de Messias bewaart, blijft in Hem (1 Johannes 2:24, 3:24).

19. Drie zijn er die getuigen

In de eerste plaats getuigt de Vader. “De Vader, die Mij heeft gezonden, die heeft van Mij getuigd” (Johannes 5:37). Hij deed dit door te zeggen: “Deze is Mijn geliefde Zoon” (Mattheüs 3:17).

In de tweede plaats getuigt het woord. Wat Christus zei maakte duidelijk dat Hij door God was gezonden. Het waren geen mensenwoorden maar woorden vol geest en leven. Toen de Geest was uitgestort, gingen Jezus’ leerlingen dit meer en meer beseffen.

In de derde plaats getuigt de Geest. Meer daarover in mijn volgende boek. Zolang Christus bij de leerlingen was, legden de woorden die Hij sprak en de tekenen die Hij deed getuigenis af (Johannes 14:25-26, 15:26), maar na Zijn hemelvaart, toen de discipelen werden bekleed met kracht uit de hoogte (Lukas 24:41) zouden zij Zijn getuigen zijn (Handelingen 1:8). Het getuigenis van de apostelen is het getuigenis van de Geest – zoals Paulus ook het getuigenis van zijn eigen geweten het getuigenis van de heilige Geest noemt (Romeinen 9:1).

Deze drie zijn één, dat wil zeggen: ze getuigen van dezelfde zaak. Op het unaniem getuigenis van drie staat een zaak vast. Daarom zagen de discipelen ook Mozes en Elia die met Jezus spraken (Mattheüs 17:3). De wet en de profeten en de Messias stemmen overeen. Het getuigenis van Jezus is de geest van de profetie (Openbaring 19:10). Tussen de wet, de profeten en het evangelie bestaat de meest volmaakte harmonie.

Het doel waartoe Johannes deze drie getuigenissen vermeldt is niet om ons in te lichten over de onderlinge verhouding van Personen in de Godheid, maar om aan te tonen dat Jezus van Nazareth – die hij met eigen ogen had gezien en met zijn handen had betast – de zoon van God is en niet de zoon van Jozef. Hij vermaant ons om dit te geloven en om eraan vast te houden (Johannes 20:30-31, 1 Johannes 1:1-4). Wie dit niet gelooft, is geen christen en is niet gegrondvest op de rots: “U bent de Christus, de Zoon van de levende God” (Mattheüs 16:16). Vanwege het belijden van deze rots (*petra*) werd de discipel Simon *Petrus* genoemd. Het geloof dat Jezus de Messias en de Zoon van God is, is het fundament van de gemeente, de hoeksteen waarop het gebouw rust en van waaruit het oprijst (Efeze 2:20-21, 4:12, Kolossenzen 1:24). Christus woont in onze harten door geloof (Efeze 3:17). Hij is alleen in ons, indien wij geloven dat Hij de Zoon van God is.

20. Overal Drie of overal Eén?

Volgens Petrus Lombardus zou de Drieëenheid blijken uit het Bijbelwoord: “uit Hem, door Hem en tot Hem zijn alle dingen”

(Romeinen 11:36). Ook Augustinus betoogde dit: “Uit Hem – de Vader, door Hem – de Zoon, in Hem – de Heilige Geest”. Maar in werkelijkheid spreekt Paulus alleen over de rijkdommen en de diepten van de Vader, de grootheid en de macht van Hem die is “boven allen, door allen en in allen” (Efeze 4:6).

Elders zegt Paulus: “Dan is er toch voor ons maar *één God, de Vader*, uit wie alle dingen zijn, en wij voor Hem, en *één Heer*, Jezus Christus, door wie alle dingen zijn, en wij door Hem” (1 Korinthe 8:6). Daar noemt de apostel slechts twee personen (geen drie), en hij spreekt over de Ene en zijn Messias.

Lombardus beweert dat elke tekst van het Nieuwe Testament de Drieëenheid ademt, maar ik zeg dat het tegendeel het geval is, en dat zuigelingen of kleine kinderen dat kunnen zien. “Want er is *één God* en *één* middelaar tussen God en mensen, de *mens Christus Jezus*” (1 Timotheüs 2:5). “Voor ons is er maar *één God, de Vader...* en *één Heer, Jezus Christus*” (1 Korinthe 8:6).

Johannes sprak over: “God de Almachtige, *en* het Lam” (Openbaring 21:22), “Hem die op de troon zit *en* het Lam” (Openbaring 5:13), “God die op de troon zit *en* het Lam” (Openbaring 7:10). Stefanus zag “de heerlijkheid van God, *en Jezus*, staande aan Gods rechterhand” (Handelingen 7:55-56). Jezus zei: “Eén is uw Vader, de hemelse... en één is uw leermeester, de Christus” (Mattheüs 23:9-10). “Ik ben niet alleen, maar Ik en de Vader die mij heeft gezonden” (Johannes 8:16). “Toch ben Ik niet alleen, omdat de Vader met mij is” (Johannes 16:32). Hij zei dit “..omdat zij de Vader niet hebben gekend noch mij” (Johannes 16:3).

Jezus noemde zijn Vader “de enige waarachtige God”: “En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, *de enige waarachtige God*, en Jezus Christus, die U hebt gezonden” (Johannes 17:3). Hij droeg ons niet op om een Drieëenheid te aanbidden, maar de Vader in zijn naam (Johannes 16:23). Hij sprak nooit over een derde Persoon van de Godheid, maar zei:

“Niemand kent de Zoon dan de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon” (Mattheüs 11:27)

Kent de Heilige Geest de Vader dan niet?

Johannes wenste dat wij gemeenschap zouden hebben met de Vader en met zijn Zoon, Jezus Christus (1 Johannes 1:3). Hij sprak niet over gemeenschap met de Geest. En Paulus zei plechtig: “Ik betuig voor God en Christus Jezus en de uitverkoren engelen, dat je deze dingen onderhoudt zonder vooroordeel” (1 Timotheüs 5:21). Hij riep geen derde Persoon van de Godheid als getuige aan. De Here Jezus sprak op dezelfde wijze: “Ik zal zijn naam belijden voor mijn Vader en voor Zijn engelen” (Openbaring 3:5). Hij sprak in het bijzijn van Zijn discipelen dikwijls alleen over zichzelf, de Vader en de engelen (Markus 8:38, Lukas 9:26, Lukas 12:8-9).

Johannes wenst ons “genade en vrede van Hem die is en die was en die komt, en van de zeven geesten die voor Zijn troon zijn, en van Jezus Christus, de trouwe getuige” (Openbaring 1:4-5). Zeven geesten vóór de troon zijn niet hetzelfde als één Geest óp de troon! De apostel Paulus heeft het in het opschrift van zijn brieven steeds over: “genade van God onze Vader en van de Heer Jezus Christus”.

In de Schriften is er geen enkel voorbeeld te vinden van een gelovige die bidt tot de Heilige Geest. De Geest wordt er niet beschreven als een afzonderlijke Goddelijke Persoon maar als een activiteit van de ene God, een inwerking of inblazing van Hem, een impuls om te spreken of om bepaalde werken te verrichten.

21 Bewijsteksten voor de Drieëenheid?

Vader, Zoon en Heilige Geest worden in één adem genoemd in Mattheüs 28:19: “Hen dopende tot de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest”. Tot de naam van de Vader omdat Hij de eerste, ware en oorspronkelijke bron is van ieder geschenk (Jakobus 1:17). Tot de naam van zijn Zoon, Jezus Christus, omdat de volken door Hem tot de Vader worden gebracht en er onder de hemel geen andere naam is gegeven waardoor zij behouden kunnen worden (Handelingen 4:12). En tot de naam van de Heilige Geest omdat wie tot de naam van de Vader worden gedoopt de Heilige Geest ontvangen, die de heerlijkheid van de Vader is.

Vader, Zoon en Geest zijn niet drie omdat er in de Godheid drie afzonderlijke Personen zouden bestaan, maar omdat de éne God (de Vader) Zijn eigen majesteit aan anderen heeft meegedeeld en een bepaalde *oikonomia* (“bedeling” of “huishouding”) van Goddelijke heerlijkheid heeft ingesteld. Hij heeft bijvoorbeeld het hele oordeel aan zijn Zoon Jezus Christus toevertrouwd, en Hem de naam boven alle naam geschonken. Maar Hij heeft ook een bepaalde mate van heerlijkheid meegedeeld aan ons die geloven – want wij zijn tempels van de levende God geworden.

Hoe kan de God van Abraham, de God van Izaäk en de God van Jakob de Vader van Jezus Christus zijn, en Jezus “zijn knecht” noemen (Handelingen 3:13), indien die God de Drie-enige van de kerkleer is? Is de Drie-enige dan de Vader van de Messias, en is de Zoon van God dus mede de Vader van Jezus Christus? De dwaasheid van zulke gedachten maakt duidelijk dat we het denkbeeld van een Drieëenheid totaal moeten verwerpen.

22. Geen veelgodendom

In de Schriften wordt het volk Israël voortdurend gewaarschuwd tegen het geloof in meer dan één God. “Want even talrijk als uw steden zijn uw goden geworden”, klaagt de HERE (Jeremia 2:28, 11:13). “De God van Abraham, de God van Izaäk, de God van Jakob” betekent niet dat er in de ene God drie Personen zijn, want de HERE zegt: “Ik ben de God van uw vaders” (Handelingen 7:32). Ook zegt Hij: “Ik ben de God die hen uit het land Egypte voerde, en uit Ur der Chaldeeën” (Leviticus 19:36, Genesis 15:7). Hij zegt steeds dat Hij Dezelfde is die ook aan anderen is verschenen: “Ik ben aan Abraham, aan Izaäk en aan Jakob verschenen als God de Almachtige” (Exodus 6:2). En: “Ik ben Dezelfde, Ik ben de Eerste, ook ben Ik de Laatste” (Jesaja 48:12). Hij is niet alleen de God van de levenden, maar ook van hen die zijn gestorven. Hieruit bewijst Christus dat er een opstanding is want indien de HERE de God is van de gestorvenen, dan leven zij allen (Lukas 20:37-38). Achter de schijnbaar eenvoudige woorden van de wet gaat een diepe betekenis schuil.

De voorstelling van de Heilige Geest als een vuur en als een duif (Mattheüs 3:16, Lukas 3:22) strookt niet met de leer van een onafhankelijke derde Persoon, en de woorden die de Geest spreekt (“U bent Mijn geliefde Zoon”, Markus 1:11, of “Ik ben de God van uw vaders”, Handelingen 7:32) wijzen hier evenmin op. Net zoals er kan worden gezegd: “De Heilige Geest heeft gesproken” (Handelingen 28:25), zo staat er ook: “God sprak bij monde van zijn heilige profeten van oudsher” (Handelingen 3:21, zie Hebreeën 1:1).

De Heilige Geest is geen ander dan God zelf, want God is een geest (Johannes 4:24) en “Heilig ben Ik, de HERE, die u heilig” (Leviticus 21:8).

De naam Parakleet is geen aanduiding van een derde Persoon want Christus wordt zelf een Parakleet (“voorspraak”) genoemd (1 Johannes 2:1). Uit het feit dat Hij sprak over een “andere Parakleet” (Johannes 14:15) blijkt dat Hij zich als een Parakleet beschouwde. Door dagelijks naar Hem die het Woord is te luisteren werden de discipelen aangespoord en bemoedigd en vertroost, bovendien beschermde Hij hen. Later zouden zij niet alleen worden “ vertroost ” door het Woord, maar ook door de Geest die de waarheid aan hen zou openbaren.

Niet een derde Persoon maar God heeft ons gezalfd (2 Korinthe 1:21) . Dat “de Geest van God in u blijft” betekent dat de zalving die u van Hem hebt ontvangen in u blijft en u onderricht met betrekking tot alle dingen (Johannes 14:26, 16:13; 1 Johannes 2:27, 1 Korinthe 2:10,13). De Heilige Geest ontvangen betekent: kracht uit de hoogte ontvangen (Lukas 24:49, Handelingen 1:8). En deze kracht is geen afzonderlijke Persoon want Jezus merkte in zijn eigen lichaam dat er “kracht van Hem was uitgegaan” (Markus 5:30, Lukas 8:46).

23. Geen afzonderlijke derde Persoon

Dat de Heilige Geest geen afzonderlijke derde Persoon is, blijkt ook uit het feit dat er gezegd wordt dat Hij kan toenemen en afnemen.

“Dan zal Ik... een deel van de Geest die op u is, nemen en op hen leggen... en Hij nam een deel van de Geest die op hem was, en legde dat op de zeventig mannen, op de oudsten” (Numeri 11:17,25)

Zo staat er ook: “Zo moge dan een dubbel deel van uw Geest op mij zijn” (2 Koningen 2:9), en: “Hij geeft de Geest niet met mate” (Johannes 3:34), en: “De Geest van God was in Daniël in sterkere mate dan in de anderen” (Daniël 6:3, Vulgata).

Wat betekent het anders dat de apostelen bij meerdere gelegenheden werden “vervuld met heilige geest”? (Handelingen 2:4, 4:8). Kwam de derde Persoon van de Godheid soms telkens opnieuw in hen om zich met hun vlees te verbinden? Het betekent dat de apostelen vanwege een ingrijpen van God vurig van geest werden en hun tegenstanders, de Farizeeën, met warmte, geloof en liefde wisten te weerleggen. Dat Johannes van de moederschoot aan met de Heilige Geest werd vervuld betekent dat de baby in zijn moederschoot opsprong door Goddelijke kracht (Lukas 1:41). Dat Johannes uitging in de geest en de kracht van Elia betekent ook niet, dat Elia letterlijk in Johannes was, maar dat Johannes zich gedroeg als Elia (Lukas 1:17).

Wat wil het zeggen dat wij “de Heilige Geest kunnen bedroeven” (Efeze 4:30) en dat “de geesten van de profeten aan de profeten onderworpen zijn” (1 Korinthe 14:32)? Kan de derde Persoon van de Godheid soms verdriet of pijn voelen?

“De Geest ontvangen” betekent wat er staat geschreven: “Ik zal aan hen een nieuw hart en een nieuwe Geest geven” (Ezechiël 18:31, 36:26). En: “Ik leer en onderwijs u aangaande de weg die gij gaan moet” (Psalm 32:8). Net zoals er aan Salomo een wijs hart werd gegeven (1 Koningen 3:12) en “de geest van wijsheid en verstand, de geest van raad en sterkte, de geest van kennis en vreze des Heren” op de knecht des HEREN werd gelegd (Jesaja 11:2).

Indien God zulke deugden als gave aan ons schenkt, dan wordt er in de Schrift gezegd dat Hij ons Zijn Geest heeft gegeven. In ons wordt dan een weerspiegeling zichtbaar van wat er van de Schepper uitstraalt. Ook wanneer God ons de adem van het

leven schenkt, verklaart de Bijbel dat Hij ons Zijn Geest heeft gegeven (Ezechiël 37:14).

Dat de Heilige Geest geen afzonderlijke derde Persoon is, blijkt ook uit het feit dat Hij de Geest van Christus (1 Petrus 1:11) en de Geest van de Zoon (Galaten 4:6) wordt genoemd. Zo staat er ook geschreven:

“Maar u bent niet in het vlees, maar in de Geest, als inderdaad Gods Geest in u woont; maar als iemand de Geest van Christus niet heeft, die behoort Hem niet toe... En als de Geest van Hem die Jezus uit de doden heeft opgewekt in u woont...” (Romeinen 8:9-11)

In één enkele passage wordt de Heilige Geest hier de Geest van Christus en de Geest van God (of de Geest van de Vader) genoemd. Hij is beslist geen afzonderlijke derde Persoon die van de Vader en de Zoon kan worden onderscheiden.

24. Gods Woord of menselijke filosofie?

Allerlei denkers redeneren dat wanneer God liefde is, er in Hem een meervoudigheid moet bestaan, want liefde richt zich op de ander. En, zo zegt men, indien God “verwekt”, dan moeten er meerdere personen Goddelijk zijn.

Van zulke argumenten hoeft alleen maar gezegd te worden dat aangezien de Schrift hen niet gebruikt, ze moeten worden gerekend tot de “ten onrechte zo genoemde kennis” waarvan de apostel Paulus spreekt (1 Timotheüs 6:20).

Denkbeelden en begrippen die God betreffen kunnen alleen maar worden aanvaard indien God die aan ons heeft geopenbaard. Christus zegt dat de engelen het aangezicht van zijn Vader aanschouwen (Mattheüs 18:10), maar over andere Personen in de hemel spreekt Hij niet. Christus zag in zichzelf niets anders dan de Vader (Johannes 12:45, 14:9) en nu Hij in de hemel is ziet Hij daar ook niets anders.

Van een mysterie, iets wat ons verstand te boven gaat, geldt helemaal dat het alleen maar mag worden aanvaard indien er duidelijk Schriftbewijs voor bestaat. Wie zich tot mysteries aangetrokken voelt, roept het verwijt van de apostelen over

zich af: “Zij willen leraars... zijn, zonder te begrijpen wat zij zeggen of waarover zij zich zo stellig uitspreken” (1 Timotheüs 1:7). “Zij lasteren in dingen die zij niet begrijpen” (2 Petrus 2:12). Op een hersenkronkel mag ons geloof zich niet richten.

Wie een Heilige Drieëenheid aan ons probeert te slijten, komt in aanvaring met Bijbelteksten als: “Eén is de Goede” (Mattheüs 19:17). “Niemand is goed dan Eén: God” (Markus 10:18). Let wel: Hier spreekt de Zoon! Uit Zijn woorden blijkt dat de eenheid van God in de *Vader* woont.

Er is “maar één God, de Vader... en één Heer, Jezus Christus” (1 Korinthe 8:3). Er is “één God en Vader van allen” (Efeze 4:6). De eenheid van God wordt in de Schriften altijd betrokken op de Vader. “Want er is één God en één middelaar tussen God en mensen, de mens Christus Jezus” (1 Timotheüs 2:5). God is de Vader van onze Heer Jezus Christus (Romeinen 15:6, 2 Korinthe 1:3, 11:31; Efeze 1:3, Kolossenzen 1:3, 1 Petrus 1:3). Christus Jezus is de Middelaar (1 Timotheüs 2:5). Door Christus hebben we toegang tot de Vader, d.w.z. tot God (Efeze 2:18). Zulke teksten betuigen beslist niet, dat de eerste Persoon de Vader is van de tweede, en dat we via de tweede Persoon toegang hebben tot de eerste!

In het Oude Testament wordt ons dikwijls bevolen om niet meerdere goden te erkennen maar slechts Eén. “Ik ben uw God... Gij zult geen andere goden voor Mijn aangezicht hebben” (Exodus 20:2-3). En: “Hoor Israël, de HERE is onze God, de HERE is Eén” (Deuteronomium 6:4). “Weet daarom heden en neem het ter harte, dat de HERE de enige God is in de hemel daar boven en op de aarde hier beneden, er is geen ander” (Deuteronomium 4:39).

Van zulke Schriftgetuigenissen mogen wij niet afwijken. “Timotheüs, wend je af van het ongoddelijk gezwets (Vulgata: “de nieuwigheden”)... sommigen zijn, door die te belijden van het geloof afgedwaald” (1 Timotheüs 6:19-20). “Laat u niet meeslepen door allerlei en vreemde leringen” (Hebreeën 13:9). “Breng dit in herinnering... dat zij geen woordenstrijd voeren” (2 Timotheüs 2:14). Laten we ervoor waken dat we niet het woord van God krachteloos maken door wat we overgeleverd hebben gekregen (Markus 7:13, Mattheüs 16:6,12).

De Bijbel gebruikt het woord “persoon” in andere zin dan de dogmatiek. In de Bijbel betekent persoon eenvoudig: de uiterlijke vorm of de verschijning van een mens. Als er wordt gezegd dat er bij God geen “aanzien des persoons” is (Romeinen 2:11, Efeze 6:9, Kolossenzen 3:25, Handelingen 10:34, 1 Petrus 1:17) dan wil dit zeggen dat het voor Hem niet uitmaakt of een mens mannelijk of vrouwelijk, slaaf of vrije, Jood of Griek is (Galaten 3:28). Dat was ook de betekenis van het Griekse woord *prosoopon*, dat in het Latijn is vertaald als *vultus*, *persona*, *aspectus* en *facies*. In de Schrift gaat het altijd om de verschijningsvorm en niet om de metafysische “natuur” van iemand.

Volgens Christus hangt de hele wet en de profeten aan twee geboden: “Hoor, Israël, de HERE is onze God, de HERE is Eén” en: “Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf” (Markus 12:29-32). Onder de geboden van de Tenach is er geen enkele opdracht om in een denkbeeldige Drieëenheid te geloven. Er is daar wel Eén die gezegd heeft: “Ik, Ik ben de HERE, en buiten Mij is er geen Verlosser” (Jesaja 43:11). “Ik ben de HERE en er is geen ander, buiten Mij is er geen God” (Jesaja 45:5).

In onze gesprekken met Joden en Mohammedanen moeten we het voorbeeld van de apostelen volgen. We moeten zulke mensen duidelijk maken dat Jezus de Messias is (Handelingen 17:3) en de Zoon van God, dat wil zeggen: de uit de doden opgestane messiaanse Koning. Tegen Zijn tijdgenoten zei Jezus: “JHVH die jullie je God noemen, is mijn Vader” (Johannes 8:54). Daarom zochten ze Hem te doden – omdat Hij God zijn eigen Vader noemde (Johannes 5:18). De beschuldiging luidde: “Hij heeft zichzelf Gods Zoon gemaakt” (Johannes 19:7). En Jezus ontkende dit niet, maar Hij beaamde het (Lukas 22:70). Saulus verkondigde in de synagogen dat Jezus de Zoon van God is (Handelingen 9:20) – deze Nazarener, die in jullie midden heeft geleefd en die uit de doden is opgestaan.

De Zoon van God is volgens Zijn eigen woorden een mens die de Vader geheiligd heeft boven zijn metgezellen (Johannes 10:36, Hebreëen 1:9). Het Heilige dat in Maria verwekt zou worden (en er op het moment van spreken dus nog niet was!) zou Gods Zoon genoemd worden (Lukas 1:35). De apostelen

spraken in hun gebeden over “Uw heilig kind Jezus” (Handelingen 4:27,30, Vulgata). In de Hebreeuwse Bijbel wordt dikwijls gezegd dat God de Messias heeft verheerlijkt, verhoogd, gekroond, bekleed met majesteit, schoonheid en eer.

Wie het Schriftuurlijk getuigenis geringschat en zich aan menselijke filosofie overgeeft, komt in eindeloze en volstrekt ongerijmde twistvragen terecht, zoals de Meester al zei: “Wie in de duisternis wandelt, weet niet, waar hij heengaat” (Johannes 12:35).

Wanneer de Meester sprak, zei Hij niet: “God de Zoon”, of: “de tweede Persoon van de Goddelijke Drieëenheid” blijft in Mij, maar: “De Vader blijft in Mij” (Johannes 14:10). Wat de dogmatiek laat horen, zijn maar al te vaak “onheilige, holle klanken” (1 Timotheüs 6:20, 2 Timotheüs 2:16). Wie niet de woorden van God spreekt maar van zichzelf getuigt, is volgens Christus een leugenaar (Johannes 5:31, 8:44). De fundamenten van het geloof kunnen niet worden gelegd op zand maar alleen op de vaste rots van de Godsopenbaring. De gemeente van de levende God is volgens Paulus “een pijler en fundament van de waarheid” (1 Timotheüs 3:15). Ze behoort het woord van God omhoog te houden, de waarheid dat Jezus de Messias en de Zoon van God is.

Christus heeft de apostelen beloofd: “Ik ben met u al de dagen, tot aan de voleinding der wereld” (Mattheüs 28:20). Maar als we niet in de leer van de apostelen blijven, dan worden we niet tot de kring van de apostelen gerekend (Handelingen 2:42, 1 Johannes 2:19). Christus heeft zijn leerlingen geboden: “Verkondigt het evangelie... leert hen onderhouden al wat Ik u bevolen heb” (Markus 16:15, Mattheüs 28:19-20). We kunnen niet in de naam van Christus vergaderd zijn als we niet weten wie Christus is. Maar indien we de Christus van de Schriften met ons ganse hart zoeken, zal Hij ons beslist genadig zijn.

* * * * *

INHOUD

OVER JEZUS CHRISTUS, DE ZOON VAN GOD

1. Een concreet mens
2. Christus betekent Gezalfde
3. Zoon des mensen betekent mens
4. De Messias is volgens de Bijbel een mens
5. Het belang van Christus' mensheid
6. De grootheid van de Messias
7. Waarom Jezus "Zoon van God" wordt genoemd
8. De Zoon van God is een mens
9. Zoon en zonen
10. De Messias is God – maar wat betekent dat?
11. Er is één God
12. God kan een mens oneindig verheffen
13. God en goden
14. Uit de hemel neergedaald, in de wereld gezonden
15. God gelijk

OVER DE HEILIGE GEEST

16. Heilige Geest of heilige geest?
17. Eén, maar hoe?
18. De Een in de Ander
19. Drie zijn er die getuigen
20. Overal Drie, of overal Eén?
21. Bewijs voor de Drieëenheid?
22. Geen veelgodendom
23. Geen afzonderlijke derde Persoon
24. Gods Woord, of menselijke filosofie?

* * * * *